

ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ У СИСТЕМІ НАУКОВО- МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ КОЛЕДЖУ

© Міщенко С. Г., 2016
<http://orcid.org/0000-0001-6535-2400>
<http://doi.org/10.5281/zenodo.194852>

У статті представлено проблему підвищення рівня професійної компетентності викладачів у процесі професійної діяльності у коледжах. Визначено особливості організації зазначеного процесу у науково-методичній роботі коледжу відповідно до викладачів з різним педагогічним досвідом.

Представлено організаційно-методичні умови розвитку професійної компетентності викладачів коледжу: орієнтованість науково-методичної роботи коледжу на формування у педагогів мотивації до безперервного професійного самовдосконалення; спрямування до створення нових інтегрованих за змістом навчальних курсів з дисциплін фундаментального та спеціального блоків; методичний супровід професійного зростання викладача.

Аргументовано наукові засади визначення зазначених умов як таких, що дозволяють активізувати професійне зростання викладачів коледжу.

Ключові слова: *організаційно-методичні умови; викладач коледжу; професійна компетентність викладача; професійне зростання, методична робота.*

Мищенко С. Г. Организационно-методические условия развития профессиональной компетентности преподавателей в системе научно-методической работы колледжа.

В статье представлена проблема повышения уровня профессиональной компетентности преподавателей в процессе профессиональной деятельности в колледжах. Определены особенности организации этого процесса в научно-методической работе колледжа соответственно преподавателей с разным педагогическим опытом.

Представлены организационно-методические условия развития профессиональной компетентности преподавателей колледжа: ориентированность научно-методической работы колледжа на формирование у педагогов мотивации к постоянному профессиональному самосовершенствованию; направленность к созданию новых интегрированных по содержанию учебных курсов по дисциплинам фундаментального и специального блоков; методическое сопровождение профессионального роста преподавателя.

Аргументированы научные основы определения представленных условий как таких, которые позволяют активизировать профессиональный рост преподавателя.

Ключевые слова: *организационно-методические условия; преподаватель колледжа; профессиональная компетентность преподавателя; профессиональный рост.*

Mishchenko S. G. 'Organizational-methodical conditions of professional competence of teachers in the system of scientific and methodical work of the college.

The article presents the problem of raising the level of professional competence of teachers in the course of professional work in colleges. The features of the organization of the process of scientific and methodical work of college teachers, respectively with a different educational experience.

Presents the organizational and methodical conditions of development of professional competence of college teachers: focus of scientific and methodical work of the college on the formation of motivation of teachers for continuous professional self-improvement; orientation to the creation of new integrated on the content of training courses in the disciplines of fundamental and special units; methodical support of professional teacher development.

Reasoned scientific basis for determining the conditions presented as the ones that make it possible to strengthen the professional growth of teachers.

Empirically proven positive impact on the professional competence of teachers college organizational and methodological conditions oriented scientific and methodical work on the formation of college teachers in continuing professional motivation for self-improvement; direction to create new content for integrated courses in the disciplines of fundamental and special units.

Key words: *organizational and methodical conditions; college professor; professional competence of the teacher; professional growth.*

Постановка проблеми. Реформування освіти, зокрема професійно-технічної та професійної, виокремлює проблему відповідності педагогів коледжів новим тенденціям освітньої галузі, що характеризуються активністю реакцій на вимоги часу, мобільністю професійної позиції, здатністю до корекції професійної компетентності. При цьому важливим видається вміння викладачів працювати у команді, наслідком чого стає створення нових продуктів діяльності (навчальних курсів, програм, рекомендацій), що позитивно позначаються на ефективності та ергономічності процесу підготовки фахівців. Зважаючи на те, що у будь-якому педагогічному колективі, зокрема і в коледжах, працюють викладачі з різним педагогічним досвідом, проблемою стає не стільки рівень готовності викладачів до професійної діяльності, скільки їхня спрямованість викладачів на розвиток професійної компетентності. Реалії часу вимагають постійного оновлення професійних знань, умінь,

урахування рівня розвитку інновацій в суспільстві в цілому, у конкретній галузі підготовки фахівців, що має стати для викладача дороговказом для самовдосконалення в аспекті відповідності сучасним професійним вимогам.

Аналіз наукових праць з досліджуваної проблеми. Проблема розвитку професійної компетентності в сучасній науковій думці є досить актуальною. Дослідники зауважують на важливому аспекті осучаснення професійного рівня викладачів – формування в них здатності здійснювати самовивчення, усвідомлювати зовнішні вимоги до результатів їхньої діяльності, а також трансформування цих вимог адекватно своєму рівню готовності їх виконувати, що реалізується у процесах якісної самозміни.

У дослідженні Т. Павлиш акцентується увага на тісному зв'язку професійної компетентності із професійною мобільністю педагога. Науковець пояснює таку свою думку залежністю професійної мобільності від освіти, досвіду, результатів професійної діяльності, особистісного потенціалу, – чинників, що обумовлюють рівень професійної компетентності [8]. На динамічності професійної компетентності педагога наголошує також Б. Гершунський, виокремлюючи в її змісті «мотивоване прагнення до безперервної самоосвіти та самовдосконалення, творче і відповідальне ставлення до справи» [2, с. 69].

С. Бухальська представляє розвиток педагогічної компетентності викладача медичного коледжу як процес набуття складних професійно-індивідуальних новоутворень, що виникли на основі інтеграції соціального, професійного та особистісного досвіду, набутих знань, сформованих умінь і навичок, особистісних якостей, які зумовлюють готовність і здатність фахівця до успішного виконання професійної діяльності [1].

Отже, зважаючи на ці висновки науковців, підкреслюємо необхідним формування постійного розвитку і мотивації до самовдосконалення для професійної компетентності викладача, зокрема професійного коледжу.

Науковці аналізують проблеми формування професійної компетентності викладачів з точки зору сучасних суспільних і освітніх викликів. Так, у дослідженні В. Люльчика йдеться про необхідність формування у викладачів коледжу професійної компетентності відповідно до державних стандартів вищої освіти, вимог Єврокомісії тощо [6]. Орієнтуючись на власний досвід О. Заболоцької, науковець підкреслює важливість володіння сучасним

викладачем компетенціями, що включають критерій не лише «знати та уміти», але й «знати, уміти й розуміти», чого сьогодні вимагає Болонська система [4]. Зауважуючи на вимогах державного стандарту щодо підготовки молодшого спеціаліста, відповідно до якого викладач коледжу має бути здатним виконувати необхідні роботи згідно відповідної спеціальності й уміти донести ці знання до студента, підкреслюємо значущість належної фахової й педагогічної кваліфікації викладацького складу.

Отже, для конкретизації процесу розвитку професійної компетентності викладачів коледжу слід звернутись до виокремлення організаційно-методичних умов реалізації зазначеної проблеми.

Метою статті є характеристика організаційно-методичних умов розвитку професійної компетентності викладачів коледжу.

Основна частина. Під *організаційно-методичними умовами* розвитку професійної компетентності викладачів у системі науково-методичної роботи коледжів розуміємо сукупність специфічних взаємопов'язаних факторів (мети, змісту, форм та методів діяльності, ситуацій тощо), необхідних для здійснення системного впливу на особистість викладача з метою розвитку в процесі науково-методичної діяльності його професійних компетенцій, які входять до загальної професійної компетентності.

На нашу думку, такими умовами є:

- орієнтованість науково-методичної роботи коледжу на формування у педагогів мотивації до безперервного професійного самовдосконалення;
- спрямування викладачів до створення нових інтегрованих за змістом навчальних курсів з дисциплін фундаментального та спеціального блоків;
- методичний супровід професійного зростання викладача.

Виокремлення організаційно-методичної умови *орієнтованість науково-методичної роботи коледжу на формування у педагогів мотивації до безперервного професійного самовдосконалення* як такої, що впливає на розвиток професійної компетентності викладачів у системі науково-методичної роботи коледжів, пов'язуємо із ідеєю про ефективність будь-яких процесів самозміни особистості, обумовлених внутрішньою мотивацією.

Проблема мотивації особистості до саморозвитку представлена у працях Р. Аллена (R. Allen), Т. Шермана (Th. Sherman), Л. Армистеда (L. Armistead), де автори акцентують увагу на тому, що прагнення особистості до розвитку

обумовлене її здатністю здійснювати самовивчення, сприймати зовнішні вимоги, трансформувати їх адекватно своєму рівню свідомості та потреб, а також здатністю швидко й безконфліктно пристосовуватись до конкретних умов праці. За думкою Н. Токар, процес самовдосконалення відбувається через навчання людини змінювати свої поведінкові моделі, прогнозувати успіх, перетворювати розчарування в безцінний досвід, а удачу – в постійну стратегію [9]. Для професії педагога притаманним є розвиненість потреби до самоповаги, схвалення іншими, соціального престижу, а отже, мотивація до саморозвитку є природною, такою що формується на основі усвідомлення неузгодженості в образах свого «Я-ідеального» і «Я-реального».

Процес професійного саморозвитку вчителя визначається науковцями як феномен, основою якого є мотивація до самобудови [7]. При цьому головною рушійною силою само перетворення стає особливий тип мотивації, що залежить від бажання показати себе з кращої сторони, виявити назовні свої кращі риси. Зауважимо, що для педагогічної праці цей мотив стає, на нашу думку, найбільш значущим, оскільки збуджує викладача, вихователя до здорового перфекціонізму, наслідком виявлення якого стають якісні результати педагогічного продукту (рівень навченості/вихованості учнів, ступінь ефективності процесу навчання/викладання тощо). Вважаємо необхідним загострити увагу ще на одному чиннику мотивації викладачів до підвищення рівня професійної компетентності – існуванні утруднень у практичній професійній діяльності. Пояснюємо таку свою думку засадничими положеннями психології, що обумовлюють початок проблемного мислення, зокрема про те, що відчуваючи потребу у будь-чому і усвідомлюючи проблему її досягнення, людина буде виявляти активність щодо знаходження шляхів вирішення утруднення. Таким чином, констатуємо, що надто комфортні умови професійної діяльності не сприяють професійному саморозвитку особистості.

У визначенні ролі мотивації для процесів якісного професійного само перетворення значущою видається ідея про рефлексію як збуджувальний чинник розвитку професійної компетентності особистості, зокрема викладачів коледжу. Уважаємо, що самопроекування якісної професійної самооцінки здійснюється на основі рефлексії, однак цей процес є обумовленим усвідомленням педагогом вимог, що представлені у кваліфікаційній характеристиці викладача, очікувань студентів, які є замовниками освітніх

послуг, і результатів, які потребують від педагога майбутні працедавці його випускників.

У визначенні педагогічних умов професійного саморозвитку викладачів фахових дисциплін В. Ільчук спирається на важливість для мотивації професійного саморозвитку ідеї про конкуренцію [5]. Підтримуємо таку думку науковця, пояснюючи ефективність доведення до свідомості викладачів проблеми конкурентоспроможності на ринку праці, що в умовах повсякчасного скорочення штатів може видаватись позитивним для мотивації педагогів до підвищення рівня професійної компетентності.

Отже, визначаємо важливість впливу на мотивацію викладача для його спрямування до розвитку професійної компетентності.

Другою організаційно-методичною умовою розвитку професійної компетентності викладачів у системі науково-методичної роботи коледжів визначаємо *спрямування викладачів до створення нових інтегрованих за змістом навчальних курсів з дисциплін фундаментального та спеціального блоків.*

Проблема інтегративних процесів є досить широко представленою у дослідженнях, присвячених професійній освіті. Зокрема, науковцями розглядаються питання інтеграції теоретичного і виробничого навчання (Т. Якимович), інтегрованого уроку виробничого навчання (О. Стечкевич), інтегрування знань учнів професійно-технічних училищ та коледжів з різних дисциплін (Я. Собко, Л. Сліпчишин), інтеграції методів навчання у вищих навчальних закладах (О. Білик), системи інтегрованих гуманітарних знань студентів технічних університетів (О. Вознюк), структурування змісту інтегративного підручника (І. Ключківська) та інші.

Актуальність проблеми інтегрованості професійної освіти в аспекті підготовки фахівців, спроможних сприймати професійну проблему як цілісну картину взаємопов'язаних частин й вирішувати її, урахуваючи не лише особливості її частин, а й зв'язки між ними, які обумовлюють функціональність, виокремлює конкретну її частину, пов'язану із спрямуванням викладачів профільних закладів освіти до організації навчання на засадах принципу інтегрованості знань.

Особливої значущості проблема реалізації принципу інтегрованості знань набуває для організації навчально-виховного процесу в коледжах, де виникає потреба інтегрувати знання суб'єктів навчання відповідно до змісту

як загальноосвітніх, так і профільних дисциплін, а також створювати умови для актуалізації зазначеного принципу в організації навчально-професійних практик.

Ефективність інтегрованих дисциплінарних курсів в підготовці фахівців залежить від системності й цілісності міжпредметних зв'язків, від вдалого поєднання знань як у вертикальній (вивчення дисциплін шкільного циклу і сполучних із ними – спеціальних дисциплін), так і в горизонтальній (взаємозалежність знань із різних дисциплін у межах загальноосвітньої або спеціальної фахової підготовки) площині. У такій нашій думці виявляємо спільність із О. Глобіним, який стверджує, що підпорядкованість дисциплін виявляється у тому, що знання, набуті учнями в процесі навчання, мають забезпечувати успішне засвоєння учнями споріднених предметів. При цьому використання на уроках з конкретної дисципліни знань, отриманих учнями при вивченні інших навчальних предметів, можливість спиратися на уявлення, сформовані при їх вивченні, дозволяє сформувати в них цілісну картину світу, узагальнити уявлення про причинно-наслідкові процеси у світосприйнятті [3].

Єдність підходу до викладання відповідних фундаментальних, загальнотехнічних дисциплін та дисциплін професійного циклу спричиняє можливість забезпечити поелементний аналіз знань, які отримують учні при вивченні цих дисциплін.

Отже, вважаємо, що спрямування викладачів коледжу до створення нових інтегрованих за змістом навчальних курсів з дисциплін фундаментального та спеціального блоків дозволить ефективно формувати конкретні професійні компетенції майбутніх фахівців, що представлятиме виявлення професійної компетентності викладача коледжу як здатності уявляти результат професійної діяльності й визначати шляхи його досягнення.

Третьою організаційно-методичною умовою розвитку професійної компетентності викладача коледжу вважаємо *методичний супровід професійного зростання викладача*.

Визначення цієї умови як такої, що впливає на розвиток професійної компетентності викладача пов'язуємо із важливістю для людини, що усвідомила свою недосконалість у будь-чому, можливості отримати підтримку від того, хто знає, як їй можна допомогти змінитись. У педагогічній науці

поняття «супровід» («педагогічний супровід») найчастіше використовують відповідно до аспекту підтримки дитини у її зусиллях якісної самозміни.

Однак вважаємо, що супровід досвідчених фахівців, організований у межах навчально-методичної роботи коледжу, може значно вплинути на підвищення кожним педагогом своєї професійної компетентності. При цьому акцентуємо увагу на тому, що досвідченими фахівцями вважаємо не лише викладачів із достатнім досвідом роботи у освітніх закладах, але й молодих викладачів, які на момент початку професійної діяльності визначаються досить високою здатністю до застосування інновативних методів та способів викладання, використання комп'ютерних засобів навчання, володіння англійською мовою тощо.

Ураховуючи зазначене, вважаємо можливим організацію у коледжі науково-методичної взаємодіяльності викладачів з різним рівнем досвіду в межах школи молодого фахівця та школи інноваторів. Педагогами-фасилітаторами школи молодого фахівця будуть досвідчені викладачі, а діяльність цієї школи має бути спрямованою на представлення прийомів педагогічної майстерності викладачам-початківцям. Проводити заняття з інноватики доречно довірити саме недавнім випускникам вишів, при цьому вони мають досягти мети удосконалення умінь викладачів зі стажем використовувати комп'ютер у навчальному процесі, організовувати викладання у дистанційних формах тощо.

Ще одним із аспектів доцільності методичного супроводу для забезпечення професійного зростання викладачів є звернення до проблеми самоаналізу особистості взагалі і самоаналізу професійної діяльності викладача зокрема. Пояснюємо таку свою думку тим, що викладач має бути спрямованим на постійний аналіз результатів своєї професійної діяльності. При цьому важливим видається порівняння не себе з кимось іншим, а себе в минулому із собою в теперішньому. Зручною формою для проведення такого типу аналізу вважаємо аналіз особистих звітів викладачів із різних видів діяльності. У результаті такої діяльності відбувається акцентуація уваги викладача, по-перше, на динаміці результатів, а по-друге, на рівні активності у професійній діяльності.

Активізацію розвитку професійної компетентності викладачів в цілому в будь-якому педагогічному колективі збуджують програми розвитку кадрового

потенціалу, що представлені у вигляді планування підвищення кваліфікації викладачів, виявлення їхніх особливих планів щодо кар'єрної або наукової перспективи, залучення до видів практичного удосконалення (стажування, тренінги тощо). Чіткість планування й дисциплінарність у його реалізації дозволяє прогнозувати якісний склад колективу у перспективі й кадрові зміни.

Таким чином, визначаємо, що форми методичного супроводу, організовані у межах діяльності науково-методичних відділів коледжів, сприяють розвитку професійної компетентності викладачів.

Висновки. Отже, емпірично доведено, що організаційно-методичні умови, а саме: орієнтованість науково-методичної роботи коледжу на формування у педагогів мотивації до безперервного професійного самовдосконалення; спрямування їх до створення нових інтегрованих за змістом навчальних курсів з дисциплін фундаментального та спеціального блоків; методичний супровід професійного зростання викладача розвитку професійної компетентності викладачів коледжу – позитивно впливатимуть на розвиток професійної компетентності викладачів коледжу.

Перспективи подальших досліджень. Представлене дослідження не вичерпує всіх аспектів зазначеної проблеми. До перспективних напрямів відносимо апробацію зазначених організаційно-методичних умов в реальних умовах машинобудівного коледжу для розвитку у викладачів професійної компетентності.

Література

1. Бухальська С. Є. Розвиток педагогічної компетентності викладачів у системі методичної роботи медичного коледжу [Текст] : автореферат ... канд. пед. наук, спец. : 13.00.04 - теорія і методика професійної освіти / С. Є. Бухальська. – К. : Київський ун-т ім. Б. Грінченка, 2013. – 20 .

2. Гершунский Б. С. Философия образования для XXI века / Б. С. Гершунский. – М. : Совершенство, 1998. – 608 с.

3. Глобін О. І. Міжпредметні зв'язки в умовах профільного навчання математики : методичний посібник для вчителів / О. І. Глобін. – К. : Педагогічна думка, 2012. – 88 с.

4. Заболоцька О. С. Компетентність, кваліфікація, компетенція як ключові категорії компетентності парадигми вищої освіти / О. С. Заболоцька // Вісник Житомирського державного університету. – 2008. – Вип. 39. – С. 52–56.

5. Ільчук В. В. Педагогічні умови професійного саморозвитку викладачів фахових дисциплін у вищих аграрних навчальних закладах : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / В. В. Ільчук. – Вінницький державний педагогічний університет імені М. Коцюбинського. – Вінниця, 2016. – 20 с.

6. Люльчик В. О. Пріоритетні напрями формування професійної компетентності викладача коледжу / В. О. Люльчик // Нова педагогічна думка. – Рівне, 2012. – № 1. – С. 276-279.

7. Павленко Л. Майстер-клас – форма розвитку творчого потенціалу вчителя біології в системі післядипломної педагогічної освіти / Л. Павленко // Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка – Випуск 82(2). Педагогічні науки. – С. 215–219.

8. Павлиш Т. Г. До проблеми професійної мобільності викладача коледжу / Т. Г. Павлиш // International Scientific Journal [ел. ресурс]. – Режим доступу : <http://www.inter-nauka.com>

9. Токар Н. Ф. Динаміка мотивації в процесі професійної підготовки / Н. Ф. Токар // Педагогіка і психологія. – 1997. – № 4. – С. 151–154.